

ZAMAN AŞIMINA UĞRAYAN ALACAK DEĞERSİZ ALACAK MIDIR?

Volkan AKSOYOĞLU^(*)

1 - GİRİŞ

Türk vergi hukukunda; işletmenin aktifini oluşturan bazı varlıkların olumsuz iç ve dış etkenler nedeniyle değerlerindeki azalışlarına karşı, işletme lehine bazı düzenlemeler getirilmiştir. Bunlardan birisi de işletmenin varlıkları arasında yer alan alacaklarına getirilen ve bir anlamda koruma önlemi de diyebileceğimiz amortisman uygulamasıdır.

Bu uygulamayla işletmenin varlıkları arasında yer alan alacaklara ilişkin bazı hallerde tahsil edilememe riskine karşı mükellef lehine bir takım düzenlemeler getirilmiş ve bu düzenlemeyle, işletme varlıklarının bir unsuru olan alacakların olumsuz dış etkenlerden korunması amaçlanmıştır.

Değersiz alacak şeklinde vergi hukukumuzda yer alan bu düzenleme ile işletme daha önce gelir ya da hâsılat yazması sonucu doğan alacağını daha sonra değersiz hale gelmesi durumunda gider yazabilecektir. Ancak bazı durumlarda alacak zaman aşımına uğramakta ve bu şekilde zaman aşımına uğrayan alacağın değersiz alacak olup olmadığı konusunda uygulamada tereddüt yaşanmaktadır.

Biz de bu yazımızda öncelikle değersiz alacaklar hakkında kısa bir bilgi verdikten sonra, bu şekilde zaman aşımına uğrayan bir alacağın değersiz alacak olarak kabul edilip gider yazılıp yazılamayacağını açıklamaya çalışacağız.

2- DEĞERSİZ ALACAKLAR

213 sayılı VUK'nun¹ "Değersiz Alacaklar" başlıklı 322. maddesi aşağıdaki gibidir.

"Kazai bir hükme veya kanaat verici bir vesika göre tahsiline artık imkân kalmayan alacaklar değersiz alacaktır.

^(*) Vergi Denetmeni

¹ 10/01/1961 tarih ve 10703 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Değersiz alacaklar bu mahiyete girdikleri tarihte tasarruf değerlerini kaybederler ve mukayyet (muhasabe) kıymetleriyle zarara geçirilerek yok edilirler.

İşletme hesabına göre defter tutan mükelleflerin bu madde hükmüne giren değersiz alacakları gider kaydedilmek suretiyle yok edilirler.”

Yukarıdaki madde metninden de anlaşılacağı üzere bir alacağın değersiz alacak sayılarak gider kaydedilebilmesi için, alacağın tahsili; ya kazai bir hükme yani yargı kararına göre ya da kanaat verici bir vesikaya göre imkansız hale gelmelidir. Bunun dışında ayrıca;

- Alacak, bilanço veya işletme hesabı esasına göre defter tutan ticari veya zirai kazançla işgal eden işletmelere ait olmalıdır.

- Alacak ticari işle veya işletmeyle ilgili olmalıdır.

- Alacak ticari ve zirai kazancın elde edilmesi ve devam ettirilmesi ile ilgili olmalıdır.

Bir alacak bu unsurları taşıması halinde, alacaklısı açısından tasarruf değerini kaybetmiş sayılır. Bu nedenle ilgili alacak mukayyet (muhasabe) değeri ile bulunduğu alacak hesabının alacağı karşılığı ilgili gider hesabına borç yazılarak sonuç hesaplarıyla ilişkilendirilir.

Yukarıda açıkladığımız üzere madde hükmünde ileri sürülen şartlardan birincisi alacağın yargı kararına göre tahsil edilemez hale geldiğinin kanıtlanmasıdır. Yani öncelikle tahsili için yasal yollara başvurulması, gerekirse icra takibi yapılması fakat yapılan başvuru ve takipler sonucunda alacağın ödenmeyeceği veya paranın talep edilmesinin olanaksız hale gelmiş olduğunun mahkeme kararı ile tespit edilmiş olması gerekir.

Madde hükmünde ileri sürülen ikinci durum ise; alaktan vazgeçildiğini gösteren kanaat verici bir belgenin bulunmasıdır. Kanaat verici bir vesikadan ne anlaşılması gerektiği hususunda ise; kanunda yeterli açıklık bulunmamaktadır. Bu durum, değersiz alacak uygulamasının kapsamını genişletmekle beraber, kanaat verici bir vesikadan söz edebilmek için tahsil olanaksızlığını gösteren bir delilin varlığı şarttır.

Bir alacağın değersiz alacak sayılabilmesi ile ilgili olarak kanaat verici vesikaya aşağıdaki örnekler verilebilir.

1-Gaiplik kararı,

2-Konkordato anlaşması. Konkordato ile alacaklının borçluyu ibra ettiği miktar değersiz alacak sayılır.

3-Borçlunun adresinin saptanamadığına ilişkin icra takip dosyasının işlemde kaldırıldığına ilişkin icra memurluluğu yazısı,

4-Borçlunun ölümü ve mirasçılarının mirası red kararı,

5- Ticaret mahkemesince borçlu hakkında verilmiş ve ilgili masa tarafından tasfiyeye tabi tutulmuş bulunan iflas kararı gibi belgelerdir.

6-Alacaklının alaktan vazgeçtiğine ilişkin mahkeme tutanağı,

7-Borçlunun yurt dışına kaçması ve haczi kaabil malı olmadığına ilişkin olarak ortaya çıkan belgeler.

Tarafların kendi aralarında düzenledikleri resmi şekilde düzenlenmiş olmayan alaktan vazgeçme anlaşmalarının kanaat verici belge olarak kabul edilmesi mümkün değildir.²

²AKSOYOĞLU Volkan, “Dönem Sonu Değerleme İşlemlerinde Özellik Arz Eden Ve Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar”, Mali Kılavuz Dergisi, E-Makale, 2008/Ekim, <http://www.malikelavuz.com/emakale/023/index.php>

3- ALACAĞIN ZAMAN AŞIMINA UĞRAMASI HALİNDE DEĞERSİZ ALACAK OLARAK KABUL EDİLİP EDİLMEYECEĞİ

Bir alacak hakkının belli bir süre içinde kullanılmaması yüzünden dava edilebilme niteliğinin yitirilmesi ya da yasada öngörülen sürenin geçmesi ile bir hakkın dava yoluyla elde edilebilme olanağının zayıflaması biçiminde tanımlanabilen zamanaşımı, bir borcu doğuran, değiştiren, ortadan kaldıran bir olgu olmayıp, doğmuş ve var olan bir hakkın istenmesini ortadan kaldıran bir savunma aracıdır. Bu bakımdan zamanaşımı, ***borcu eksik borç haline*** getirmektedir. Yani ***borç devam etmekte ancak talep edilemeyen bir alacak haline*** gelmektedir.

Diğer taraftan Borçlar Kanunu 133'üncü madde hükmü gereğince; zamanaşımı süreleri kanunda sayılan bazı hallerde her işlem ile kesilir, süre kesilme tarihinden itibaren ilk baştan tekrar başlar. Buna göre borçlu borcu ikrar ederse, faiz, mahsuba sayılmak üzere ödeme, rehin veya kefil verirse, yahut alacaklı mahkemeye dava açarsa veya icraya verirse, mahkeme ve icra dairesinin her usulü işleminde bu süre kesilir, tekrar baştan başlar.

Buradan da anlaşılacağı üzere bir alacağın zamanaşımına uğraması ancak alacaklının borçluyu ısrarla takip etmemesi neticesinde mümkün olacaktır. Bu nedenle; zamanaşımına uğrayan alacaklar, yasal takibe başlanılmaması veya yasal

takibe başlanmakla birlikte söz konusu yasal işlemin ciddi olarak takip edilmemesi neticesinde zamanaşımına uğradığından değersiz alacak olarak addedilmek suretiyle gider kaydedilmesi mümkün bulunmamaktadır.

Nitekim konu hakkında Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Başkanlığı tarafından verilen bir özalgede³ de aynı yönde görüş bildirilmiştir.

Yine Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından Türkiye Bankalar Birliği'ne verilen 02.11.2009 tarih ve B.07.1.GİB.0.01.29/2978-322-68 sayılı genel yazıda⁴ zamanaşımının değersiz alacak uygulaması açısından değerlendirmesi yapılmıştır. Zamanaşımının, bir borcu doğuran, değiştiren ortadan kaldıran bir olgu olmadığı ve var olan bir hakkın istenmesini ortadan kaldıran bir savunma aracı olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca, alacağın zamanaşımına uğraması durumunun ancak alacaklının borçluyu ısrarla takip etmemesi neticesinde mümkün olması nedeniyle, ısrarla takip edilme- yen alacakların zamanaşımına uğraması halinde bunların değersiz alacak olarak kaydedilemeyeceği açıklanmıştır.

Görüleceği üzere alacak hakkının belli bir süre içinde kullanılmaması nedeniyle dava edilebilme niteliğini yitirmesi ya da yasada öngörülen sürenin geçmesi ile alacak hakkının dava yoluyla elde edilmesi olanağının zayıflaması şeklinde ortaya çıkan ve zamanaşımına uğrayan alacakların değersiz alacak olarak kabul edilmesi ve bu suretle gider olarak hesaplara kaydedilmesi mümkün değildir.

³Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Başkanlığı'nın 03/04/2009 tarih ve B.07,1.GİB.4.99.16.01/01-MUK-25/11184 sayılı özalgesi

⁴KILINÇ, Melike. "Şüpheli Ticari Alacak Karşılıkları Ve Değersiz Alacaklarda Geline Son Nokta" http://www.vergidegundem.com/Makale.aspx?publication_paper_id=1615&page_id=1, Erisim: 03/01/2011

4- SON SÖZ

Bu çalışmamızda öncelikle hangi alacakların değersiz alacak olarak kabul edildiğini, bir alacağın değersiz alacak olarak kabul edilebilmesi için gerekli olan kanaat verici vesikadan ne anlaşılması gerektiğini açıkladıktan sonra, zaman aşımına uğrayan bir alacağın değersiz alacak olarak kabul edilip gider yazılıp yazılamayacağını açıkladık.

Özetle zamanaşımının, bir borcu doğuran, değiştiren ortadan kaldıran bir olgu olmaması ve var olan bir hakkın istenmesini ortadan kaldıran bir savunma aracı olması, ayrıca alacağın zamanaşımına uğraması durumunun ancak alacaklının borçluyu ısrarla takip etmemesi neticesinde mümkün olması nedeniyle, ısrarla takip edilmeyen alacaklar zamanaşımına uğraması halinde bunlar değersiz alacak olarak kaydedilemeyecektir.